

Vad Johan hade att berätta.

Förr ströddes julafton hackat granris både inne i stugan sid 295
och ute i lagårn.

Tre trettingar = ett år

"Veckoräkningen började den 6 april med 13 veckor.

Under hela julnatten brann i spiseln en granvedsbrasa och
på bordet brunno ljus, flera eller färre allt eftersom huset
hade råd till. Det talades om att ibland hade lågan på dessa
ljus en liten stund under natten delat sig i två lågor.

"När ja va ung, hörde ja gamla berätta, att förr hade de
för sed att ligga på halm på golvet julnatten.

Om man julafton när gårdenas folk satt och åt kvällsmat,
smög sig ut och såg in genom fönstret, fick man se vem som nästa
år skulle dö. Den eller de saknades vid bordet, de syntes in-
te, churu de voro där Men kwick fick man lov att vara, när man
såg in; man fick intestå där och se in länge. Gjorde man det,
kunde man vara säker på att man fick sig en ordentlig örfil av
någon osynlig varelse.

Det var en människa--hon var sköterska i fattighuset i
Sund-- som en gång hade tagit en blomma på en gummas grav. Men
när hon gick över ringmuren, tog Kari-- den döda gumman --henne sid 297

i låret så hon fick svarta masken efter det.--Vill man ta en blomma på en grav, skall man nämna den döde vid namn och bedja att få ta blomman; då gör den döde en aldrig något.

Trollkärningar och trollgubbar brukade bryta av en knappnål över den döende, för att dödskampen inte skulle bli så svår.

När snickaren hade fått en kista färdig tog han en näve spånor och lade i den.

Innan liket kommit i kistan, skulle locket ligga bredvid ---liket skulle kunna gå och prova den. Satte man på locket, fick det åtminstone inte ligga tätt på.

Klockan stannades i samma ögonblick döden inträdde.

Självpillingar begravdes som djur norr om kyrkan i tysthet.

"Ja var ute å jagade en gång-- si, jage är en sak som ja har gjort mycket i mina dar-- å rätt som ja går i skogen så kommer en hare å sex eller sju hundar har han efter sig-- det var Harajösse och kammarjunkarn på Buhlsjö, som var ute å jagade förstod ja,-- men att det inte var en riktig hare det förstod ja, för han for iväg alldeles som ett nystan rullar fram å ja kastar opp bössan å skjuter å ja kan svärja på än i dag, att jag träffade honom, men inte låg det någon hare, där han skulle legat om det hade varit en riktig. Å som ja hade skjutit vände

ACC. N:R M. 1950

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

hundarna tillbaka till skyttarna förståss, men sen om en stund kom kammarjunkaren å Hara-Jösse dit, där ja var. Å när ja talade om vad som hänt sa kammarjunkaren: "Ja, ja jag trodde det var en sådan." Så det var en mjölkhare jag skjutit på. Det är inte annat än Skam, kommer ja ihåg Hra-Jösse sa. Men för all del, en kan allt skjuta sådana där mjölkharar också, men, då ska en ha järnkulor, säger de."

"Morfar lärde mej, att ja skulle gå ute vid midnatt å försöka träffa skogsjungfrun, om ja ville bli en bra skytt, men det brydde ja mej aldrig om, för det tyckte ja va otäckt."

"Det finns många somttalar om att de hört Odens jakt å det har jag också. Men det är inte annat än fåglar i luften, tror ja. Det låter som en hundjakt, som ett havttjog sådär. Det ska vara en som hette Oden som är ute å jagar säger de. Han jagade både helg å söcken å därför vart han dömd att jaga jämt."

"På Kullsgärdet i Västra Ryd finns det en stor sten som de kallar för "Räva-sten" å i den finns det en offerkälla. Det är ett stort hål i sten å i det samlas det regn- å snövatten så det är åtminstone en åtta, tio såar i sten. Å utav det där vattnet tog de förr till medicin å pengar å knappnålar kastade ner i källan. Ja, var där 1868 å då var det ändå en tre, fyra såar i källan fast det var ett sådant torkår det året."

sid 299

sid 301

"Omkring en gran i i Rökulla hage fanns det, åtminstone för ett 40-tal år sen, en ring utav "knaggve" (stenar, som man kan bära) å mellan ringen å granen var det jänt så rent. Det var dumheter, att de inte skulle röra den där gran å stenarna. Det skulle finns en skatt under den gran efter sägen. Förresten, tror ja, det står om henne i filosofie Rääfs "beskrivning över Ydre."

sid 301

"Mellan åslycke å Osby kyrka ligger "Brua-klippera". Där hade en brud kört ihjäl sig. Där var förr i världen en offerkast oppkastad -- det var väl mellan hundra och två hundra lass pinnar å stenar, som folk kastat dit, som gått förbi.

"Vid Kokälle stod det förr i världen ett kors vid vägen. Det var någon, som hade kört ihjäl sig där. Å i Tovarpe äng (Säby socken) stod det också ett kors. Där ska den som korset var rest för, ligga begraven också sägs det."

"Förr i världen var det stor skam att slakta hästar. "Flängen fick de heta som gjorde det å de var precis et utskrap. Det var ingen som ville tala vid dem så det var knappt de häl-sade på dem, så illa hållna var de. Å när de kom till en gård fick de äta på gamla, utslitna tallrickar, å ingen människa skulle sen ha velat äta på den tallricken, som "Flängen" hade haft. Jag kommer ihåg en gammal sän där "Fläng". Han gick omkring å köpte å fick hästar som han slaktade å tog skinnet å

sid 303

ACC. NR M. 1950LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

sid 303

man å svans å istret av det där hade han i en väska å det luk-tade lång väg om honom, när han kom. Istret det sålde han till vagnsmörja å utav taglet gjorde han þiskor å metrevar. Så när han inga hästar hade att slakta så satt han i nån skogsbacke å arbeta med sånt där."

"Kvinnor, som var med barn, fick inte vara med vid slak-tten, för fick sådana se ett djur dö fick deras barn fallandesju-ka. Ja kommer ihåg en gång ja sa åt en piga att gå, när ja skul-le slakta å hon vart ju arg, förståss, för hon förstod ju, dad ja menade. Men hon gick ju förståss, så det var allt klokast för henne, för hon var allt med barn som ja trodde."

Ser havande kvinna en hare, blir barnet harsmynt.

Om de fick halva leden kvar vid benet eller foten när de skulle skära av foten på ett slaktat djur, "hade de ljugit."

Ofta vid slakt lurades någon att gå till en granngård och låna "rumpedraget" ett redskap som vilken stake som helst kan användas till.

När ett ben skurits av slogs det den del som det skurits ifrån.

När kvinnorna skulle koka korv, slogo de varje korv i sp iselmuren, innan de lade den i grytan. Detta för att den ej skulle spricka.

sid 305

ACC. N:oR M. 1950 307

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

sid 305

Skärtorsdagsmorron, innan solen hade gått opp, slängde de opp "skärtorsdagsdynga" på väggarna i fäjsen. De tog en mocka hos varje ko och slängde opp på väggen framför kon.

"En torparkärng som bodde granne med oss stod en skärtorsdagsmorron, när solen skulle till att gå opp på sin dyngkast alldeles naken å skrek: "Så långt min röst hörs, så långt ska mjölkha höra mej te." "Men ja hade mina vägar förbi å ja hade stått å sett på vad kärngen hade för sej å ja sa åt henne: "Gå nu mä dej, du!" Å ja tror inte kärngen hade någon makt med granarnas mjölk mera sen, för vår ko mjölkade då ordentligt. Men innan ja hade skaffat mej den, var det en granne som sa: "skaffa dej ingen ko för du får ingen mjölk." Å sen talade han om hurudan hurudan trollkärng, den där granngumman var."

Den som fötts med segerluva, bar den som en amulett i ett snöre om halsen.

När nyfött barns tvättvatten slogs ut, lade man först en eläbrand däri.

Kvinnor, som inte "gått i kyrke," som "hena". Mat fingo de inte laga ock kom någon in i en stuga och gick omkring och hälsade på de innevarande, alltid blev en kvinna, som inte "gått i kyrke" förbigången; en sådan brukade därför för det mesta gå in i ett angränsande rum, när någon främmande kom. Vid sam-

sid 307

ACC. N:oR M. 1950

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

sid 308

ma bord som de andra fick hon inte heller äta; hon vart i mångt och mycket behandlad som en "Fläng". Och gå bort till grannar fick hon under inga förhållanden göra.

"Hade en i löndom osedlig person sett ett barn naket, fick det skärven --horsskärven. För att bota barnet, gick man mellan "messommardaa" (mellan gamla och nya midsommardagen) till någon offerkälla ("Rävasten" var en i trakten) och Synnhulta källa och Tyrsa källa vid Graby i Sunds socken; har namn efter en man, Tyr, som gjorde källan. En balja hade man med sig och vatten togs upp och barnet badades där. Ett annat sätt att bota skärven var att stjäla en sko från den person, som orsakat sjukdomen hos barnet, och sedan låta barnet dricka mjölk, som mjölkats i skon, direkt ur skon.

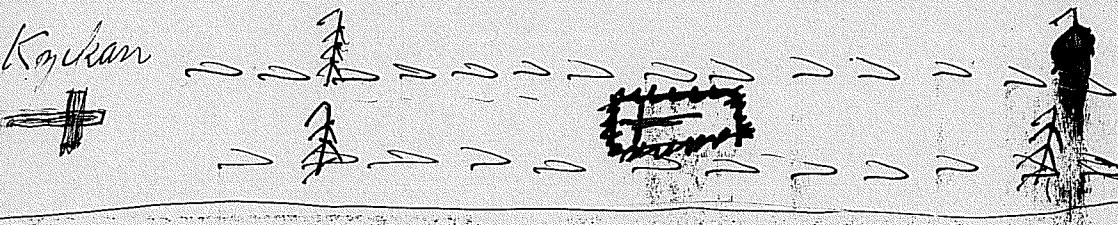
Ett barn fick ofta namn efter morfar eller farfar och mormor eller farmor, oavsett den gamle eller gamla var död eller inte.

"Vafferdan bär tranan ljus i säng". Ingen skulle då vara oppe, så han behövde tända ljus. V.Ryd sn.

"Bränne-Frigge" var en som kunde göra vad han ville, det tror ja bestämt. Snarlik Satan var han, å en utav hans var han, förståss. En gång sålde han ett par orrar som satt i en björk utanför stugan där han var. "Vill Ni köpa de där orrarna som sitte

sid 309

sitter där ute?", sa han åt dem, som var med inne i stugan. Det var de med på å de slog vad med honom att det skulle han inte kunna göra. Men Bränne-Frigge gick ut å sköt dem, han.

Dagen före andra lysningsdagen, drog traktorns ungdom björk, för det blivande brudparet. En björk fälldes i skogen och drogs fram till brudens hem --- den blivande bröllopsgården, och sedan detta var gjort, gällde det att komma undan utan att bli upptäckt. Men för det mesta misslyckades dessa försök och man blev inbjuden. Vid dessa björkdragningskalas var det vanligt att man salade (sköt ihop pengar) till det blivande brudparet. Björken skulle helst vara krokig för det var meningen att brudparet skulle kunna göra kryckor av den. När det lystes för dem i kyrkan ramlade de ju ned från predikstolen och de ofärdiga behövde ju något att stödja sig vid.

En pojke döptes, när han var sex veckor gammal, en flicka när hon var fyra veckor. Odöpt barn kallades för "heet".

Vad Sara på Berget berättade.

Om man julafhton på kvällen, när de andra sutto och åto kvällsmat, gick ut och såg in genom fönstret, kunde det hända att man fick se en eller flera sitta utan huvud vid bordet. Men kvick fick man lov att vara med att se in, annars kunde det hända att man fick sig en ordentlig örfil. Den som satt utan huvud vid bordet skulle nästa år dö.

Hackat granris ströddes på golvet inne och ute i lagårn också, julafhton.

Under julnatten stodo två brinnande ljus på bordet, ett för mannen i huset och ett för hustrun. Släcktes ett av ljusen under natten dog en av makarna, släcktes båda dogo båda.

Julnatten brann en granvedsbrasa i spiseln.

"De sa förr i världen, att om en satt å smakade pa vatten hela julnatten så kan det hända att det blir sött som vin ett tag. Det är om julnatten det året är den natt som vår Frälsare föddes. För si den natten flyttas ett dygn vart år."

"Midsommarnatten skulle de ut å springa tre varv kring stugan ansyrs å inte ett ord skulle de säga å sen skulle de gå alldeles tysta från gård till gård, så fick de se vad som skulle hänta till nästa midsommar. Det var vad de kallade "vaka tyste."-- En granne till oss satt på taket till stugan å han fick se ett liktåg som kom från en granngård å där dog också en gub-

sid 313

sid 315

ACC. N:oR M. 1950

be sen. Å en, han fick se en ko, som låg sönderriven å det var en ko sen, som vart riven, å som vangarna tog. Å en del hade hört barnskrik på en del ställen å där vart det barn i huset. När de gick på en väg skulle de inte gå mitt på vägen, sa de, för mötte de ett liktåg eller bröllopsståt å gick på det, kunde de bli sjuka. Det var inte längre än en tjugo år sen som det fanns de som "gick tyste" men sen vart det bortlagt."

"Min mor sa att förr i världen hade de halm på golvet julnatten å på den låg de om nattent. Men sängarna stod bäddade å i ordning, fast ingen låg i dem ."

"Under julnatten stod maten kvar på bordet. Det var de som sa att de döde gick upp julnatten till släktingar, föräldrar å syskon eller så, å åt."

"När de släckte ut i spiseln juldagsmorron, tittade de i askan å då kunde de få se människosteg eller steg efter djur i askan. Var det människosteg så skulle någon i gården dö nästa år; var det djursteg kom de att mista djur."

"Klockan tolv julnatten var det julotta för de döde. Det fanns de som hade kommit så tidigt till kyrkan att julottan för de döde inte var slut å de hade trott att de kommit för sent å gått in men det hade bara varit döda därinne.

Julbröd: "Jula-galta

"Jula-bocka

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

sid 315

ACC. NR M. 1950

"Jula-töppa"

"Jula-honor"

"Det fanns de som sa att djuren talade julnatten.

"De sa att träden också kunde tala för länge sen. "Hugg inte mej, hugg syster mi !" sa alen. sa de."

"Juldagkvällen låste igen överallt ute i lagårn, som de hade varit galna. För si, på andasmorron gick pojkar å flickor omkring från gård till gård å stal sej in i lagårdarna. Å på en del ställen gjorde de iordning men på en del vände de till alldeles förskräckligt."

"Förr kastade de in julklapparna. Å sen var det till att springa. En skulle inte få se ett hår, efter den, som gjort det."

"Första maj tände de majeldar å den dagen skulle de dricka märg i benen. De satt kring brasan å drack å hurrade å så dansade de. Å flickorna de söp de också. Å en del klädde ut sej å sprang omkring elden."

"Dymmelsonsdan å påskafhton var det förr mycket noga med att ställa in ugnskvast å raka å grissla för det var på sådana som påskkärngarna red, när de for till Blåkulla å så på kvällen både dymmelsonsdan å påskafhton -- när kärngarna for så sköt de på dem. Det var den Fule som påskkärngarna hälsade på i Blåkulla å av honom fick de då lära sej trolla. Å innan de gav sej iväg,

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 317

sid 319

ACC. N:o M. 1950

ARKIV

sid 320

så for de till sockenkyrkan å skrapade av lite från kyrktornet
å sen när de kom över havet, så släppte de i skrapet å så långt
som de här kormen är från kyrkan," så långt skulle deras själar
vara från Gud, sa de otäcka kärngarna. Å på påskdagsmoran, när
de kom hem från andra resan, skulle de mötas vid kyrkan, men
vad de då gjorde, det vet jag inte.

Det var på ett ställe en flicka som ville följa med --det
var väl modern som skulle resa, antar ja-- men då var det en an-
nan som sa ifrån "Den där bytingen hon röjer oss!" sa hon. Men
hur det var, fick flickan följa med å hon talade om, när hon
kom hem, att i Blåkulla var det alldeles hemskt otäckt, å det de
åt där var inte annat än "tosser" å snokar å ormar.

Men så var det på ett ställe en kar, som hade en kärng,
som var en sådan där trollkärng å han tänkte, han skulle fara
efter kärngen, när hon for, så han lyddes efter, vad kärngen sa,
när hon skulle ge sej iväg opp genom skorsten. "Opp å ut å te
Blåkulla å tebaks te dager igen !" eller något sådant, sa väl
kärngen, men karen han tyckte hon sa: "Opp å ner å opp å ner å
tebaks te dager igen !" å så sa han, men han fick fara opp å ner
i skorsten hela natten, han, istället för att komma till Blåkul-
la å se hur det kunde vara där."

Blå månda, Vie tisda, Dymmel-onsda
Skär-torsda, Långfreda, Steckete (korta) lörda.

sid 322

ACC. N:R M. 1950

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 322

"I Högstorp bodde det förr en kärng, som hette Fredrika, å hon ställde sej skärtorsdan innan solen gått upp, på dyngstaken å naken var hon, å så skrek hon: "Så långt som mitt skrik hörs, ska ja ha mjölka !"

Å skärtorsdagsdynga slog hon upp på väggarna, över dörra å över fönster å klente in i springorna på väggarna. Galna-kärng! Va hjälper dynga om de står å reppar väggarna det skulle ja just vilja veta !"

"Det var en rik bonde, som de kallade för Sorka-Pelle å det namnet hade han fått för han en gång-- vad för dag, det var det kommer ja inte ihåg-- hade bundit ett snöre om en sockr å lett sorken över till grannarna, för att han sen skulle slippa sorkar i sin egen gård. Å det gjorde han innan det blivit dager."

"Vafferdasafton bär trana ljus i säng," sa de förr. Då skulle en lägga sej medan det var dager. Åt den, som kom sist i säng sa de: "Nu har trana sketet i sänga för dej !" Det var läxan det !

Å på vafferdasafton "klädde de ut sej å gick som tranor de klädde sej vitklädda å gjorde så de såg ut som tranor, å gick omkring å skrämdé barnen."

Stående rätter på långfredagen och påskdagen voro: den förra dagen, smör och "munk" (pannkaka) den senare ägg.

Var inte veden upphuggen till dymmelsonsdag, krom "dymmeln" sid 324

i den och den blev då hård och svår att hugga.

Midsommarstång mindes berätterskan sig ej ha sett i Ingatorp i Småland, hemsocknen, som hon lämnade i sin ungdom, men i Västra Ryd i Ydre hade hon sett många av den typ som beskrivits på sidan 51.

De husmödrar, som ville skaffa sig en ypperlig surdeg, "missommarsdejj" drogo midsommardagen på morgonen, innan solen gått upp, ett lakan eller dylekt över det daggiga gräset. Sedan tömdes ut mjölk på lakanet och för att så få den deg, som det blev av mjölet och daggen, att torka lade man lakanet på ett lager av aska. När degen sedan blev torr, skars den sönder i fyrkantiga bitar. "Missommarsdejjen" var färdig.

Så länge barnet var odöpt skulle det under kudden ha en sax och ett psalmboksblad; modern likaså, tills hon blev kyrktagen.

När barnet döptes skulle det i ena handen ha en slant och i den andra ett psalmboksblad. Barnet kom då att bli rikt, och lätt skulle det få för att läsa.

När gudmodern kom hem ifrån kyrkan, skulle hon innan hon lade ifrån sig barnet äta och dricka av alla sorters mat och dryck, som funnos i huset ! Barnet skulle då inte bli "ty-ätet" d.v.s. sådant, att det inte åt vad slags mat som helst.

sid 324

sid 326

Antingen åkte eller gick från kyrkan med barnet, skulle hon bryta ett litet ris av någon björk vars genar hängde över vägen, och med riset skulle hon slå barnet. Det skulle då bli snällt.

sid 327

"I Brusaholm i Inga- socken (Ingatorps socken i Småland) var det en gumma som satte varenda förlossningsvärv på karen utan den sista, den fick kvinnan. Å karen han låg å skrek å sparkade. Han hade sagt, att kvinnorna inte hade något ont, när de fick barn, för då lätte de inte göra så många, men det var han varse. Den gumman lät honom veta vad det vill säga att få barn.

Det fanns också gummor som kunde sätta värvarna på huggkubbar, sa de.

Om en person, som någon gång sett en orm med en groda i munnen och skilt grodan från ormen, håller om en kvinna, som är i svår barnsnöd och läser "Fader vår," lindras kvinnans plågor.

Förr brände de opp efterborden och navelsträngen. Sådana saker gick inte an att bära ut under bar himmel.

Barnets badvatten hälles ut genom ett hål, som gjorts i golvet i köket eller förstugan, och innan det skedde lade man en eld eldbrand i det och spottade i det.

"Förr hörde en mycket talas om, att karar reds av maran om nättarna. De var människor, sa de, som kunde krypa in genom

sid 328

ACC. N:oR M. 1950

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

sid 329

ett nyckelhål å de la sej att rida på någon kar i huset. Men om den som har maran kan väcka henne-- för hon sover å vet ingen-ting om-- då kan det hända, att han känner igen henne.

Det var en kar, som hade en häst, som jämt reds av maran om nätterna. När han kom ner i stalliet om mornarna var hästen alldeles genomsvett, sa hade hon ridit honom. Då tog hanen lie å hängde opp över hästen. Men nästa dag, när han kom ner i stalliet låg hans hustru ihjälskuren vid hästen. Då var det hon som varit mara å ridit på hästen om nätterna.

En kar var det, som ofta reds av maran. men så till slutta med tog han å täppte till alla hål i rummet, där han låg utom ett i väggen, som hon skulle få komma in igenom. Sen på natten. när maran kommer över honom, väckte han henne å så kvickt innan hon han märka något, sprang upp och täppte till hålet med en bit av en skjorta å en plugg. Å då stod hon där och kunde inte komma ut. Å sen tog han henne å gifte sej med henne å nio barn fick han med henne. Men på en söndagseftermiddag, när de låg å roade sej i sängen behagade han säga: "Härifrån här du kommit." Å så tog han pluggen å skjortbiten ur väggen men hade han inte tagit bort skjortbiten, hade hon inte haft makt att se det." "Nu ser ja min fars å mors land !" sa hon å få reste hon å han fick aldrig se henne å han fick aldrig spörja henne sen; så hon var lånt bort ifrån."

sid 333

Vad gamle nämndeman i Sprängsbo berättade. Svinhults sn.

Bröd bakades till julen så mycket, att det nästan räckte till midsommar.

Julafton hackades granris och ströddes på golvet både inne och ute i lagårn.

"Julaftonsmorron tände far i "basta", för en hel dag å så en halv famn ved gick det åt till att elda upp henne. Å så var det till att bada i skymningen. Kararna badade först å så när de kom in var det tänt en riktig brasa i spiseln. Å sen när fruntimrena också var inkomna så vart det "afteval".-- Då har ja hirt tala hört talas om dom, som smugit sig ut å sett in genom fönstret, å om någon skulle dö nästa år, så satt han utan huvud därinne. Å så när de hade åtir "afteval" så hölls det bön. De läste julevangeliet å så sjöng de ett par psalmer. Å så senare på kvällen vart det kvällsmat.

Julafton och juldagen skulle man inte gå till grannarna. Kom någon bort fick han på inga villkor gå utan att ha blivit fägnad.

Julnatten stod maten kvar på bordet. Där brann också ett ett ljus. I samma stund som Frälsaren hade fötts delade ljuslågan sig i två sades det. Det fanns även de som berättade, att under julottan hade ett av ljusen på predikstolen en liten stund brunnit med två lågor

sid 333

sid 335

ACC. NR M. 1950

Innan man for till kyrkan juldagsmorgon skulle kreaturen ha lite av julbrödet. En del tog med sig lite bröd till julot-tan och gav vid hemkomsten detta bröd till kreaturen, för att dessa senare skulle trivas under det kommande året.

Under julhelgen roade sig ungdomen med allehanda lekar. Man "skiftade makar", "gömde ringen", "smusslade sko" lekte "dä ä lussttå lessamt" å "farste bagge" och en hel mängd andra lekar. "Farste-bagge var en friarlek. Flickorna voro inne och pojkarna ute i farstun. Flickorna utsågo åt sig var sin pojke åt vilken de inte fingo ge korgen, när han kom in och bockade sig. Kom däremot en annan än den hon fått tilldelad, så vände hon sig helt om och pojken fick gå ut igen, för att när hans tur åter kom, än en gång fresta sin lycka. Så fick han fortsätta tills han bockade sig för den rätta. Då fick han stanna inne hos henne.

Fri Månda' Skårtorsda'
Vite tisda' Långfreda'
Dymmel-onsda' Steckete lörda'

Långfredagsmorron var det på varje gård alltid någon som överraskade de andra och gav dem stryk på sängen med ett björk-ris.

Man skulle inte hugga ved på dymmelonsda'n, för då kom något av korna när de leddes ut för att vattnas, att trampa på

Dubbblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

sid 335

sid 337

ACC. N:o M. 1950

en "tvet" av den på den dagen huggna veden, så fick hon "bölhälta", d.v.s. ont mellan klövarna.--- Ko, som fått "bölhälta" befriades från det onda på följande sätt.: Hon leddes ut på en gräsvall. Med en kniv skars runt den onda foten ut en tova, som sedan sattes upp opp-och ned-vänd på en gärdsgårdstaver, tredje x)"hotet" från gärsgårns början. Kons onda var sedan snart borta.

Det fanns förr kärngar som av springestickor och solv gjorde "bjärer," som mjölkade grannarnas kor. De voro lika andra harar. Det fanns skyttar som skjutit en "bjära", men när de kom fram och skulle hämta sitt byte, låg där bara solv och springestickor.

"Skärtorsdagsdynga" slogs skärtorsdagsmorron, innan solen gått upp, med en spade upp på ladugårdsväggen.--- Fick kreaturen trumsjukan-- kolik-- röktes de med denna dynga och svinhår, tjära och "hö-möle."

På kvällen dymmelsonsda'n och påskafhton sköt man på påskkärngarna, som reste till och från Blåkulla. Huvudsaken var att det small bra: en del laddade stockar och stenar.

Första maj på kvällen tändes majeldar vid ett torp, Janstorp, på Gnattnehults ägor var meddelaren en gång med vid en ell.

En tretting = tre månader, ett kvartal.

Förr fanns det en del personer som kunde läsa i "Vinterbräkan" (Vintergatan). x) hål i marken för en staver "hotas".

sid 337

ACC. N:o M. 1950

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Vafferdasafton" "bartranan ljud i säng." De långa dagarna voro komna. Man skulle lägga sig medan det var dager.

Midsommarnatten skulle man "gå tyste", d.v.s tigande gå och plocka blommor. Dessa blommor skulle man sedan lägga under kudden och sova på. Vad man drömde om skulle slå in.

För varje härad tillsattes förr av häradsrätten en "huddragare." Den sist tillsatte i Ydre var en f.d. knekt, Kläm.

För ungefär 70 år sedan kallade prästen i Sund tillsamman de bästa herrarna i sin socken till ett kalas. En häst slaktades och alla gästerna och värdens hjälpte till med att dra skinnet av hästen. Om denna händelse diktades en visa.

Självdöda djur tog man skinnet av själv. Kroppen lades i "åtla - gropen."

Den sked, kniv och tallrick, som "Flängen" hade använt kunde inte användas i hushållet sedan, utan gömdes undan till nästa gång. "Flängen kom.--- Vid samma bord som andra fick han inte sätta sig och äta.

Ett slakt-skämt var, att skicka någon till grannarna att låna "rumpedraget." Till "rumpe-drag" kunde ett yxskafte eller något dylikt utmärkt användas.

Första april narrade man varandra på alla möjliga upptänkliga sätt.

sid 340

sid 342

Skar någon vid slakt i benet, när han skulle skära genom en led, så fick han höra: "Nu har du ljugit, du."

När ett ben skurits av slogs det mot det, från vilket det skurits.

"Tungbenet" gör att djuren inte kunde tala. (Form: A).

"Olydnings-öronen", en del av hjärtat, skuros bort. De fingo inte ätas.

"Drakeldar" lyste över skatter. Över ett "röse" i strängen mellan Grindslov och Lilla Bräng har en sådan "drakeld synts".

När kistan lyftes från sina bockar, sparkades dessa omkull.

Låg en döende på hönsfjädrar fick han en svår dödskamp.

När snickaren fått en kista färdig, lade han en näve spånor i henne.

Vad Lovisa, "Skyttla-Kalles doter", berättade.

"En skärtorsdagsmorron, innan solen gått upp, var det en kärng, som bodde granne med oss, som stod naken på dyngkasten å skrek: "Ko, Kossa!" å så långt som det hördes, så långt skulle hon få mjölken."

"På skärtorsdagsmorron, innan solen gått upp, ritade de opp ett kors över lagårdsdörrarna med "skärtorsdynga."

"Det var på ett ställe, det kom ett troll med en trollunge å ville lägga i vaggan å ta det andra. Men då nämnde modern Jesu namn och då gick trollet igen med sin unge, talade mor om. Det skulle ha varit Maria i Snarrarp som var modern och det var sin dotter Hulda, som hon då hade fått och låg sjuk för."

Hade en kvinna fått missfall förskete hon få få ta å prästens kappa eller ännu bättre under någon förevändning få ta honom i hand.

"Hade en kvinna gömt undan ett missfall å inte satt ner det i en grav, som en ska göra, så vart det en myling av det, sa de. Ja har hört talas om, att det fanns kvinnor, som hade gjort missfall i hål, som det fanns över ugnen förr. På ett sådant ställe kom det fram mylingar på julafaston på kvällen å satte sej till å ville åta med. "Du hör la inte hit! Va här du här att göra !" var det någon som sa åt en av dom."Ja ä mors barn, ja må!" sa mylingen då!"

"Maten hade de kvar på bordet julnatten förr. Det var släcktingar, som var döda som kom hem å smakat, sa mor. Det skulle vara därför, sa hon."

"Du ska stöta korven i muren !" sa käringa Maj-Stina i Bocksmålen åt mej en gång, när ja skulle koka korv. Å var gång ja gör gör korv kommer ja ihåg de där "stöllafororna". Si det skulle en göra för att inte korven skulle spricka."

sid 346

sid 348

"När de bär bort ett lik ska en med detsamma välta omkull bockarna. Det gör de än i dag vid begravningar. Det gör vem som är till reds. Det har ja gjort, också. Men vad det skall vara till, det vet ja inte."

sid 348

"När barnet var "henet" (odöpt) skulle en ta en spik å gno barnet på "grummera" (tandköttet) med, för då skulle det inte få ont av tandvärk, när det vart vuxet."

"Fastanes spott" skulle en ta å stryka på för värk eller vårtor eller va slag det var."

"På en bondgård var korna alldeles förtrollade. De var sjuka å dana å inte mjölka de å inte ville de äta. Då tog bonden å skickade efter en gubbe, som förstod sei på sånt där. "De får bara nytta av var nionde tugga," sa gubben. "Det andra tar den andres kor," sa han. "Å ni ska, allt få veta, vem han är, för han ska komma hit i nå't ärende endera dan !" Å han kom också. Ja såg honom själv, när han kom. Han ville låna pengar av bonden. Det var en gammal knekt, som hette Milton. Det var han, som hade trolllat så där."

"Ja har varit med om att "gå tyste" en midsommarnatt en gång. Vi var nära flickor å vi gick all deles tysta ute på landsvägen -inte ett ord får en säga på hela tiden- å vi gick fram å tillbaka men vi fick då inget se. Men det var de som sade att de hade sett både begravningståg å bröllopsföljen å allt möj-

sid 350

ligt, men vi såg då ingenting."

"Å så var det nånting, att en skulle gå på fyra gårdfars ägor, som stötte ihop på ett ställe, men vilken natt det var, det kommer ja inte ihåg -- men det var väl midsommarnatten, kan ja tro. Å vad det skulle vara till, det kommer ja inte heller ihåg. (Lina Ryd hade också hört talas om denna sed. Hon sade att det var var på midsommarnatten, men för övrigt visste hon ej mera om detta än Lovisa.)

"När ja tjänste sa de åt mej: "Du ska sätta dej på källtaket naken midsommarnatten. Å så ska du ställa ett tvättfat med vatten på marken å lägga en handduk bredvid, så får du se din blivande kar. "Han skulle komma å tvätta seis, sa de. Men det där det brydde ja mej inte om att göra, för det var ju bara "stollagriller." å det sa ja åt dom. Men det var de som hade gjort ét; men om det slog in, det vet ja inte."

"sisste - du - dä - då !"

såg du det då ! (Ydre-mål)